



ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Яблонська Ю.А.,
вчитель української мови та літератури
Новогуївинської гімназії

Одним з головних завдань школи на сучасному етапі є забезпечення всебічного розвитку особистості. Це здійснюється, насамперед, шляхом єдності навчання і виховання, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях.

Як зазначено в Законі України «Про освіту», «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [1, с. 1]. В сучасних умовах особистісно орієнтований підхід до навчання зумовлює надання належного місця методам і формам навчання, сфокусованим на учневі. В умовах національного відродження українського суспільства підвищити ефективність освітнього процесу на уроках української мови та літератури є потребою.

В період глобалізації світових процесів головним освітнім пріоритетом є підготовка учня до життя в сучасному суспільстві, який може ефективно та свідомо співпрацювати в життєвому просторі, реагувати на швидкі зміни.

Учень сучасної української школи – це патріот України, який знає її історію; носій української культури, який поважає культуру інших народів; компетентний мовець, що вільно спілкується державною мовою [4, с. 2].

Передумовою виникнення особистісно орієнтованого підходу в навчанні були «ідеї вільного виховання» Я. А. Коменського, М. Монтеня, Й. Пестолоцці, Ф. Рабле, Ж. Ж. Руссо.

У світовій педагогіці особистісно орієнтоване навчання має й інші назви: екзистенціалізм, гуманістична педагогіка, вільне виховання.

Як реакція на кардинальні зміни, що відбувалися у суспільному житті на початку 90-х років минулого століття, з'явилося поняття «особистісно орієнтоване навчання». Систему освіти потрібно було привести у відповідність

до стандартів нового покоління. Особистісний компонент став визначальним у навчальному процесі сучасності.

На думку Ш. О. Амонашвілі, гуманістичний (особистісно орієнтований) характеризується:

- відсутністю всякого роду насильства щодо дитини;
- максимально можливим урахуванням і культивуванням дитячої індивідуальності;
- орієнтацією на істинну природу кожної дитини.

Над проблемами даного навчання сьогодні працюють психологи та педагоги: І. Д. Бех, О. В. Бондаревська, С. І. Подмазін, В. В. Рибалка, А. В. Хуторський, А. М. Фасоля та інші.

Особистісно орієнтоване навчання – процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії учня і вчителя, метою якого є засвоєння предметних знань, вироблення умінь і навичок як способу розвитку особистості, формування її життєвих компетентностей [5].

Технологія такого навчання – це навчання, яке «надає» кожному учневі, згідно з його здібностями, нахилами, інтересами, особистими цінностями, суб'єктивним досвідом, можливість реалізувати себе в пізнавальній та іншій діяльності. Характерною ознакою особистісно орієнтованого навчання є активність учнів в освітньому процесі; вільний розвиток особистості.

На сучасному етапі розвитку освіти особистісно орієнтоване навчання дозволяє розглядати освіту як ресурс і систему спільного розвитку. Учитель має будувати процес навчання з розумінням того, що учень – суб'єкт не тільки освітнього процесу, а й життя загалом.

Активно впливає на розвиток пізнавальних і творчих здібностей учнів сучасний урок. На думку О. М. Пехоти, перед учителем на уроках української мови та літератури у процесі особистісно орієнтованого навчання стоять такі завдання:

- розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожного учня;
- максимально виявити, ініціювати, використати, «окультурити» індивідуальний (суб'єктивний) досвід в освітньому процесі;
- допомогти особистості впізнати себе, самовизначитись та самореалізуватись, а не формувати попередньо задані якості;
- сформувати в особистості культуру життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати своє повсякденне життя [2, с. 34–35].

Учитель, готуючись до проведення уроків за технологією особистісно орієнтованого навчання, має проаналізувати рівень:

- навченості учнів – сформованість читацьких умінь, аудіювання, уміння ставити питання й відповідати на них, складати простий і складний план, тези тощо;
- сформованості загальнонавчальних умінь – цілевизначення, планування, оцінювання;
- навченості та науковості за час упровадження особистісно орієнтованого навчання – рівень засвоєння учнем знань, умінь, навичок.

Важливим елементом уроку є врахування вчителем психолого-педагогічних особливостей: темперамент, стан здоров'я учнів, пам'ять, увага, тривожність, мислення, соціальна характеристика.

За дослідженнями Ю.В. Огарь, структура особистісно орієнтованих уроків складається з п'яти елементів:

- мотиваційний етап;
- цілевизначення і планування;
- опрацювання навчального матеріалу, інтерактивна вправа;
- рефлексивно-оцінювальний етап;
- домашнє завдання [3, с. 2–5].

Серед факторів уроку – мотивація, що дає можливість учням усвідомити важливість завдань, мати власну зацікавленість.

На думку І. С. Якиманської, особистісно орієнтований урок концентрує організацію особистісно значущого учня:

- створення атмосфери зацікавленості кожного учня у роботі класу;
- стимулювання учнів до висловлювань, використання різних способів виконання завдань, право на помилку, одержання неправильних відповідей;
- використання різних методів і форм організації навчального процесу;
- використання на уроці дидактичного матеріалу, який дозволяє учневі вибрати найбільш значущі для нього вид і форму навчального змісту;
- оцінювання діяльності учнів не тільки за кінцевим результатом, а й у процесі його досягнення;

- заохочення намагань учня знаходити власний спосіб роботи, аналізувати способи роботи інших учнів у ході уроку, обирати і використовувати найраціональніші;

- створення на уроці педагогічних ситуацій спілкування, яке дає можливість кожному учневі виявити ініціативу, самостійність, вибірковість у способах роботи, створення ситуацій для природного самовираження учня [6]. Розробка предметного змісту та технологій його використання в освітньому процесі є важливою умовою індивідуально особистісного розвитку учнів. Учитель в рамках програми повинен мати варіаційний дидактичний матеріал, де учень має свободу у виборі завдання, вибір найраціональнішого способу. Доречним є складання індивідуальної карти особистісного розвитку учня, спрямованість учителя на надання індивідуальної корекційної програми навчання з опорою на позитивні навчальні результати.

Вдало поставлені питання в ході евристичної бесіди змушують учнів на основі власних знань, логічних міркувань сформулювати поняття, висновки.

В організації освітньої діяльності використовуються різноманітні форми та методи навчання, які активізують пізнавальну діяльність.

Робота в групах стимулює учнів до обговорення, дає можливість кожному проявити ініціативу, самостійність, аналізувати свою роботу.

Навчальна дискусія дає змогу вчителю використати різні погляди щодо певної проблеми, а учням обґрунтувати своє бачення.

Отже, особистісно орієнтоване навчання дозволяє підтримувати та розвивати особисті якості учня, його індивідуальні здібності, здоров'я, допомагає в його самореалізації, створює ситуацію прагнення особистістю життєвих смислів, сил саморозвитку.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про освіту».

URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А.З. Кігтенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.

3. Огарь Ю.В. Сутність поняття «особистісно орієнтований підхід» до навчання української мови учнів в закладах загальної середньої освіти. *Матеріали IV Міжнародної науково-практ. конф.* Херсон : Молодий вчений, 2018. 112 с.

4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова 5–9 класи/Г.Т. Шелехова, М.І. Пентилюк, В.І. Новосолова, Т.Д. Гнаткович, Н. Б. Коржова, К.В. Таранік-Ткачук. *Дивослово*. 2017, № 7–8. С. 2.

5. Фасоля А. М. Особистісно орієнтоване навчання: сутність, основи, технології : курс лекцій для слухачів курсів підвищ. кваліфікації пед. кадрів. Рівне: Юлат, 2008.

6. Якименко І.С. Особистісно орієнтоване навчання.

URL : https://pidruchniki.com/14810405/pedagogika_oriyentovane_navchannya.